

Kvaterniuk Elena Vasilyevna

Student

Vinnitsa Trade and Economic Institute

Kyiv National University of Trade and Economics

METHODOLOGICAL EVALUATION OF PERSONNEL POLICY FRAMEWORK ENTERPRISE

Summary

The article considers some aspects of the evaluation of the personnel policy of the enterprise. The basic methods and techniques of evaluating the effectiveness of the mechanism of personnel management of the enterprise. Summarizes the methodological framework of the evaluation of personnel management.

Keywords: personnel policy, personnel, mathematical methods, estimation, analysis.

УДК 336(477)

Коваленко Вікторія Володимирівна

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри банківської справи

Одеського національного економічного університету

КРЕДИТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто проблеми розвитку кредитного ринку України. Визначено передумови та фактори впливу на окремі його сегменти. Обґрунтовано напрями подальшого розвитку кредитного ринку України.

Ключові слова: кредитний ринок, банки, небанківські фінансові установи, кредитний ризик.

Постановка проблеми. Еволюційні перетворення у розвитку регульованої ринкової економіки в Україні потребує концептуальних зрушень у формуванні та розвитку кредитного ринку. Кризові явища на фінансовому ринку України, передумовами яких стали політична ситуація в країні та дестабілізація економічної активності суб'єктів економічної діяльності, негативно вплинули на діяльність кредитних інститутів. Так, валютна нестабільність, девальвація національної валюти майже у 100%, досягнення споживчої інфляції рівня 57,5 % та інші фінансово-економічні проблеми призвели до зниження довіри до банків та небанківських фінансових установ. За таких умов потребують удосконалення інституційний аспекти кредитного ринку, підвищення ефективності та посилення його фінансової стійкості.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів ефективного функціонування кредитного ринку є предметом дослідження широкого кола як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Значний внесок в обґрунтування теоретичних основ та практичних рекомендацій щодо формування кредитного ринку України зробили С. Глущенко [1], А. Даниленко [2], О. Дзюблюк [3], Р. Корнилюк [4], О. Луняков [5], В. Федосов [6], О. Шевцова [7], І. Школьник [8] та багато інших науковців.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в необхідності узгодження параметрів розвитку кредитного ринку України з метою забезпечення економічного зростання в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитний ринок – це специфічна сфера економічних відносин, де об'єктом операцій виступає наданий на певних умовах у позику капітал. Кредитний ринок – це механізм, за допомогою якого встановлюються взаємозв'язки між підприємствами і громадянами, що потребують грошових коштів, та організаціями і громадянами, що можуть їх надати (позичити) на певних умовах [9, с. 59–60].

Виокремлення кредитного ринку у складі фінансового, пов'язане із необхідністю постійного функціональ-

ного дослідження оцінювання впливу кредитування на фінансові та економічні процеси в державі.

Основні проблеми щодо розвитку кредитного ринку пов'язані з невизначною інституційної організацією ринку, дефіцитом кредитних ресурсів, підвищеним кредитним ризиком, недовірою контрагентів.

Доступ до відносно дешевих зовнішніх ресурсів, бурхливе зростання обсягів кредитування, у тому числі в іноземній валюті, та прагнення банків до збільшення їх ринкової частини призвели до прийняття додаткових ризиків та створення дисбалансів. Слабкі кредитні стандарти банків у поєднанні із низьким рівнем фінансової грамотності населення в умовах стабільного курсу національної валюти та відсутності обмежень на кредитування в іноземній валюті призвело до прийняття на себе домогосподарствами валютних ризиків, якими вони не мали можливості управляти.

Слід відмітити, що номінальний середньорічний приріст обсягів кредитування за період 2005–2008 років становив 70%, причому приріст кредитування домашніх господарств відбувався швидшими темпами (104%) у порівнянні з кредитуванням нефінансових корпорацій (58%). Доларизація кредитного портфелю поступово зростала та станом на вересень 2005 року досягла 51%, зокрема кредитів наданих домашнім господарствам – 62%. Номінальний середньорічний приріст депозитів за той самий період був набагато повільнішим і склав 44%. Депозити домашніх господарств також зростали швидше, у порівнянні з депозитами нефінансових корпорацій (50% та 36% відповідно). Такі диспропорції призвели до зростання відношення суми кредитів до депозитів резидентів від 106% у 2005-му році до 204% в 2008-му році. Кредитування здійснювалося багатьма банками за рахунок залучення фінансування із-за кордону. За період 2005–2008 років зовнішній борг банків у іноземній валюті зріс із 2,7 до 39,5 млрд. дол. США, його номінальний середньорічний приріст становив 196%, а рівень досяг 38% від усіх зобов'язань банків на кінець 2008 року (рис. 1) [10, с. 290].

Якщо проаналізувати динаміку обсягів наданих кредитів, темпів зростання простроченої кредитної заборгованості та сформованих резервів під кредитні опера-

ції (рис. 2) можна зробити висновок про те, що обсяг простроченої заборгованості кожен рік зростає.

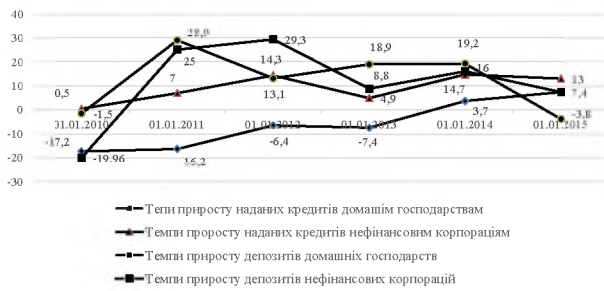

Рис. 1. Динаміка темпів приросту наданих кредитів та залучених депозитів за період з 2009–2014 рр., %

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11]

Про недостатню увагу банків і НБУ до управління кредитними ризиками, відсутність нових адекватних комплексних методик ідентифікації кредитного ризику і ризику забезпечення, моделей і способів управління ними свідчить статистика стану сфери кредитування.

Кредитний ризик згідно з нормативно-правовими актами Національного банку України [121] оцінюється розрахунком наступних нормативів: H_7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента; H_8 – норматив великих кредитних ризиків; H_9 – норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру; H_{10} – норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам.

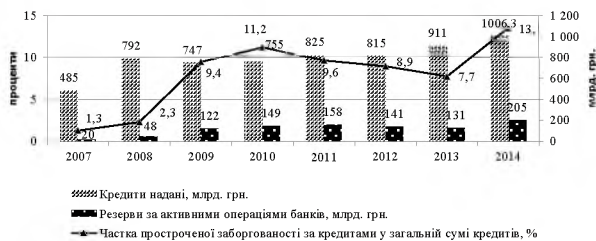

Рис. 2. Динаміка наданих кредитів, сформованих резервів та частки простроченої заборгованості за період з 2007 по 2014 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11]

Відповідно до даних наведених у таблиці 1, можна зробити висновок про те, що банківська система України фактично виконувала всі нормативи кредитного ризику НБУ протягом 2007–2014 років.

Слід звернути увагу на те, що нормативи з восьмого по десятий знаходяться досить віддалено від меж граничних значень. Сьомий норматив є близьким до граничного значення в 25,0%, але також дотримувався за аналізований період. Це може свідчити про те, що кредитний ризик є досить помірним, не представляє загрози банківській системі України та перебуває під контролем як Національного банку України, так і самих банків.

У свою чергу динаміка показників, що характеризують кредитний ризик банків України засвідчує про те, що у банків за рахунок посилення вимог щодо формування резервів підвищився рівень захищеності позичок у 2014 р. майже у два рази; при цьому недостатній рівень капітальної бази банків підвищує кредитний ризик (рис. 3).

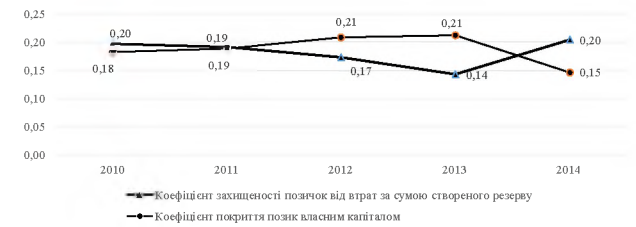

Рис. 3. Динаміка показників сукупного кредитного ризику банків України за період з 2010 по 2014 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11]

Слід зазначити, що становлення кредитного ринку України характеризується тим, що поряд з банками почали функціонувати небанківські кредитно-фінансові установи, а саме: кредитні спілки, фінансові компанії, інші кредитні установи. При цьому функції банківських та небанківських установ тісно взаємопов'язані. Діяльність банківських установ забезпечена регуляторними діями Національного банку України; небанківських установ – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Так, сегмент кредитного ринку, який представлений небанківськими установами України характеризується на сучасному етапі зростанням як кількісних, так і якісних показників їхньої діяльності. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг станом на 01.01.2015 у державному реєстрі фінансових установ налічувалось 589 кредитних спілок, 92 інші кредитні установи, 30 юридичних осіб публічного права [13]. Кількість кредитних установ, у порівнянні з аналогічною датою минулого року, зменшилася на 29 одиниць, або на 39%. Кількість кредитних спілок зменшилася на 39 одиниць (6,2%). В той же час кількість інших установ збільшилася на 10 одиниць (12,2%).

Можемо констатувати, що провідну роль серед усіх кредитних установ в Україні посідають банківські установи (табл. 2).

Як свідчать дані таблиці 2, інвестиційний потенціал банків є суттєвим, але на сьогодні їх інвестиційні та кредитні програми не є привабливими для суб'єктів економічної діяльності. Нерозвиненість небанківських фінансових установ в Україні не розкриває їх потенційні можливості щодо фінансування реального сектору економіки. Тому, на сьогодні є потреба у визначенні їх інституційного статусу та ролі у забезпеченні економічного зростання в державі.

Як зазначалося вище, на розвиток кредитного ринку України впливає втрата довіри з боку населення та підвищений кредитний ризик, який супроводжує кредитний процес.

Таблиця 1

Значення економічних нормативів кредитного ризику по банківській системі України за період 2008–2014 рр., (%)

Нормативи	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
H_7 (не більше 25%)	22,56	23,04	21,56	21,04	20,76	22,10	22,3
H_8 (не більше 800%)	171,06	187,36	169,21	161,20	164,46	172,91	172,1
H_9 (не більше 5%)	2,01	1,66	0,93	0,81	0,57	0,37	0,4
H_{10} (не більше 30%)	6,84	5,76	3,31	2,25	2,51	2,41	1,6

Джерело: розраховано автором за матеріалами [12]

Виходячи з цього, доцільним є перегляд діючої інфраструктури кредитного ринку з метою забезпечення дієвого механізму захисту кредиторів та споживачів фінансових послуг. Для реалізації представленого завдання необхідним є удосконаленням кредитно-фінансових взаємовідносин між суб'єктами кредитного ринку, нефінансовими корпораціями та домашніми господарствами (рис. 4).

Великою проблемою в можливостях кредиторів відстояти свої права є значний довготривалий процес розгляду справ та вартість судових процесів. За рахунок поширення третейських судів та досудового вирішення спорів можливо значно полегшити цей процес для кредиторів.

Нерідкі випадки коли позичальники надають недостовірну інформацію для отримання кредиту, який потім не можуть погасити. За це має бути введена адміністративна відповідальність та штрафні санкції. Це дозволить зменшити кредитні ризики, а з цим і вартість ресурсу для позичальників.

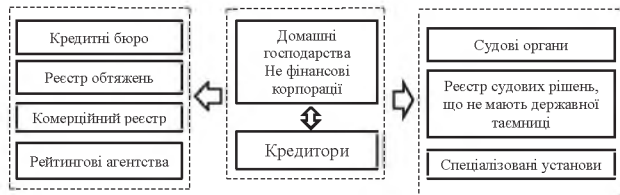

Рис. 4. Інфраструктура кредитного ринку націлена на захист споживачів фінансових послуг та кредиторів

Джерело: складено автором за матеріалами [15, с. 35-36]

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки.

Ефективне функціонування кредитного ринку та його структурних елементів значною мірою залежить від організації регулювання та нагляду за кредитними устано-

вами. Важливою передумовою цього є розробка стратегії розвитку кредитного ринку щодо його інституціональної структури. Удосконалення механізмів регулювання та нагляду впливає на підвищення ліквідності кредитних установ; посилення інвестиційної та інноваційної їх діяльності; забезпечення надійної системи гарантування вкладів і захисту клієнтів; підвищення капіталізації кредитних установ шляхом збільшення статутного капіталу.

Для захисту прав вкладників та користувачів фінансових послуг доцільним є створення окремого інституту Фінансового омбудсмена, в функції якого входить досудове вирішення суперечок та скарг між фінансовими установами та їх клієнтами – фізичними особами. Така інституція має виступати як вікно звернень скарг вкладників та інших споживачів фінансових послуг й допомагати їм роз'яснити свої права та обов'язки. Фінансовий омбудсмен повинен бути незалежним. Рішення Фінансового омбудсмена повинні виконуватися як фінансовими установами, так і їх клієнтами.

Ключове місце в інфраструктурі кредитного ринку мають займати кредитні бюро як ланка, яка допомагає кредитним установам коректно оцінити платоспроможність майбутніх позичальників. Задля ефективного розвитку кредитних бюро необхідне спрощення процедури ідентифікації клієнта та надання дозволу для обробки даних.

Забезпечення доступу кредитних бюро до інформації в усіх відкритих державних реєстрах. За необхідне є визначення функцій держателів, адміністраторів єдиних та державних реєстрів з надання бюро кредитних історій інформації з Державного реєстру та передбачити їх відповідальність за не надання бюро кредитних історій інформації з Державних реєстрів.

Врегулювання функціонування колекторських компаній, які необхідні для виконання умов кредитних договорів при банкрутстві позичальника. Задля ефективного функціонування ринку та приведення його до європейських норм необхідно остаточно закріпити статус колекторських компаній.

Таблиця 2

Кількісні показники кредитних установ у 2012-2014 рр.

Показники	За станом на			
	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015
ВВП, млрд. грн.	1316,5	1408,8	1449,4	1566,7
Активи банків, млрд. грн.	1054,2	1127,1	1278,1	1492,1
Відношення активів банків до ВВП, %	80,0	80,0	88,1	92,5
Активи небанківських установ, млрд. грн.	10,9	15,2	16,6	12,7
Відношення активів небанківських установ до ВВП, %	0,81	1,11	1,14	0,81
Залучені банками кошти на депозити, млрд. грн.	553,0	628,2	668,4	677,7
Відношення депозитів банків до ВВП, %	42,0	44,6	49,4	43,3
Кредити, надані банками, млрд. грн.	825,3	815,3	911,4	939,1
Відношення наданих кредитів банками до ВВП, %	62,69	57,87	62,88	59,94
Кредити, надані небанківськими кредитними установами, млрд. грн.	2,58	8,21	9,04	5,13
Відношення наданих кредитів небанківськими установами до ВВП, %	0,20	0,58	0,62	0,33

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11; 13; 14]

Література:

- Глуценко С.В. Кредитний ринок: інститути та інструменти: навчальний посібник / С.В. Глуценко. – К.: НаУКМА, 2009. – 153 с.
- Даниленко А.І. Грошово-кредитний ринок України: кризові уроки та короткострокові перспективи / А.І. Даниленко, Н.П. Шелудько // Економіка та прогнозування. – 2010. – № 9. – С. 9-19.
- Дзюблук О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20-30.
- Корнилюк Р.В. Вплив іноземних банків на розвиток кредитного ринку України / Р.В.Корнилюк // Банківська справа. – К.: Знання. – 2011. – № 4. – С.50-58.
- Луняков О. Едогенна природа циклічності кредитного ринку / О. Луняков // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 11. – С. 43-47.

6. Федосов В.М. Інституційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку / В.М. Федосов, В.М. Опарін, С.В. Львочкін // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 3-21.
7. Шевцова О.Й. Кредитна система України: розвиток інституційної структури / О.Й. Шевцова, А.Д. Потій // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 2 (37). – С. 3-6.
8. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / І.О. Школьник. – Суми: ВВП «Мрія», ЛТД, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.
9. Еш С. М. Фінансовий ринок: курс лекцій для студентів спеціальності «Фінанси» денної та заочної форм навчання / С.М. Еш. – К.: НУХТ, 2007. – 141 с.
10. Коваленко В.В. Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України / В.В. Коваленко // Економічний форум. – 2015. – № 2. – 2015. – С. 286-295.
11. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.
12. Значення економічних нормативів по системі банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.
13. Огляд ринків. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>
14. Макроекономічні показники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896 – Офіційний сайт Національного банку України.
15. Малахова О. Макроекономічні аспекти розвитку банківської системи України / О. Малахова // Вісник ТНЕУ. – 2008. – № 2. – С. 37-47.

Коваленко Вікторія Владимировна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківського дела
Одеського національного економічного університета

КРЕДИТНЫЙ РЫНОК УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ**Аннотация**

В статье рассмотрены проблемы развития кредитного рынка Украины. Определены предпосылки и факторы влияния на отдельные его сегменты. Обоснованно направления дальнейшего развития кредитного рынка Украины.

Ключевые слова: кредитный рынок, банки, небанковские финансовые учреждения, кредитный риск.

Kovalenko Viktoriya Volodymyrivna

PhD, Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Banking
Odessa National Economic University

CREDIT MARKET OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT**Summary**

The problems of credit market of Ukraine development are considered in the article. Pre-conditions and factors of influence are certain on his separate segments. Reasonably directions of further credit market of Ukraine development.

Keywords: credit market, banks, unbank financial institutions, credit risk.